

*Z. Abdul Kojanaku
mësues
Elbasan*

VITI I VII.

— MARS 1936 —

Nr. 3

NORMALISTI

Jo në dijën, por në vullnetin
e fortë qëndron
vlera e njeriut.

HERBART.

Drejtimi:
E përkohëshme "NORMALISTI,"
Shkolla Normale
Elbasan.

Shtypshkronja "SAIDE," Elbasan
1936

Normalisti

E përkohëshme pedagogjike, letrare, shkencore
DEL NË FUND TË ÇDO MUAJI.

E botojnë nxënësit e Normales.

Editor : Harilla Kuçuli '37.
Sekretar : Hysejn Hashorva '37.
Arkëtar : Jovan Gjerga '37.

Ndihmësit

Polikron Niçe '38.
Panajot Foto '38.
Elami Nimani '39.

**P a j t i m i : për gjashtë numra 1 Fr. ari
Nji numër kushton 1 Lekë.**

Dorëshkrimet nuk kthehen.

Ç'qëllim duhet të realizojë Shkolla fillore?

Po thuej se gjithë populli i ynë, me disa përjashtime të vogla, kulturën e vet e merr prej shkollës fillore. Asht pra e llogjikëshme që shumica e popullit të kërkojë që shkolla t'i përgjigjet nevojave të tyre praktike, të cilat lidhen drejtë për së drejti me jetën. Për arsyen e sipërpërmendun me shumë të drejtë munt të pyesim: **Ç'kërkon prej shkollës fillore qytetar' i thjeshtë?** Pa dyshim do të na përgjigjen: **Këndim të mirë, njehsim e shkrim.** Këto janë cilësi të nevojëshme për çdo njeri. Jeni plotësisht d'arkod. Asnji nuk munt të dyshojë mbi vlef të këtyne qëllimeve të shkollës fillore. Por mbetet vallë i kënaqun qytetari me këto që i jep shkolla, ose mamirë me thanë, a duhet të mbetet? Pa dyshim jo! Të gjithë e dijmë fare mirë se këto cilësina d. m. th. këndimi, njehsimi e shkrimi munt t'i fitojnë nxënësit fare lehtas e bile mbrenda vitit të parë të shkollës. Pastaj fitimi i rrjedhun prej këtyne djathtësive asht i pakonsiderueshëm. Këto djathtësi nuk formojnë masën me të cilën gjykohet vlefja e mbrendëshme e njëj njeriu, karakteri, mendja e 'tij.

Për arsyet e sipërpërmenduna shkolla nuk u-mjaftue me djathtësit e sipërme, por deshi t'ia plotësojë prirjen fëmis për të mësue me anë të mësimeve realistikë si: Historin, Gjeografin e shkencat Natyrore. Kështu të gjithë kërkojnë që shkolla duhet t'i japi fëmis njohni e sidomos shkolla fillore. Po ç'përvojë fitoi shkolla nga kjo lëndë mësimi? Natyrisht shumë të keqe, nëse flasim të vërtetën. U vertetue se përfundimi qe shumë më i vogël në krahasim me përpjekjet e bame. Kjo gjã ndoshta rrodhi nga shkak se i dhamë tepër vlef të mësimeve realistikë. Lëndat e mësimeve realistikë munt të jetë e kandëshme si përgatitje për shkollat e mesme, porse mbetet në pjesën e saj më të madhe e huej për fëmin siç jipet sot dogmatikisht.

Shkolla punon për shkollën; ashtu si vepron sot qëllimi i saj i vërtetë na thotë se: **Shkolla duhet të punoj për jetën** Kët e thotë kjartazi dhe Seneka " **Non scholae, sed vitae. diximus**": Jo shkollën, por për jetën nxënë. Këtij qëllim munt t'i arrijmë vetëm atëhere kur lëndën e mësimeve do ta kërkojmë në punën e njerësve, në historin e produkteve të punës'

në punën vet. Vetëm me këtë mënyrë fitojmë një lëndë, që gjindet mbrenda rrezës së veshtrimevet të përditëshme të fëmis, që është një lëndë interesante, që zhvillon gjykime, që njikohësisht na tregojnë ç' zgjanim mund të marrim mbrenda në shkollë lënda realiste.

Jo për shkollën, por për jetën - për këtë duhet të nxãmë. Nxãnsi nuk duhet të mësojë vetëm mendime, por më tepër të mësojë që të mendohet vet. Shkolla do të vazhdojë t' i japi, natyrisht, njofni fëmis, por nuk duhet të detyrojë fëmin në një të mësuem pasiv për një lëndë, që është e huej për 'të.

Fraza: Shkolla i përket jetës, i thotë të gjitha. Jeta ka nevojë për njerës të fort, aktivë, të saktë e më tepër për njerës të mirë. Të kujdesunit për shëndetin, zhvillim' i aktivitetit, dhe përparim' i predispozisjoneve dhe të vullnetit moral formojnë qëllimin më të gjënë të shkollës. Porse shkolla deri më sot nuk u-përpoq dhe aqë për realizimin e këtij qëllimi.

Mosha më e volitëshme për një shvillim të shumëanëshëm është pa dyshim ajo prej 6-14 vjetsh. Por nuk duhet të harrojmë se një zhvillim i shumëanëshëm kërkon një levizje të pareshtun e të gjithënduershëm. Për këtë shkak shkolla e sotëshme e bankavet nuk munt të plotësojë pikë së pari forcimin e mushkënievet, të zemrës e të systemës nervore. Pastaj një të mësuem pasiv nuk zhvillon pamvarrësi mendjeje as vet-veprim. Këtë gjë e shofim përditë me përfundimet e shkollës fillore. Nxãnsit e shkollës së sotëshme kanë frikë me shfaqë mendimin e 'tyne lirisht, gjykimin e 'tyne e nuk kanë inisiativë. Aktiviteti fitohet vetëm me anë të vet-veprimit, vetëm me zbatimin e njohive. Me këtë mënyrë zhvillojmë predispozisjonin praktik, që është një nga dhuratat më me rëndësi për jetën. Mb' anë tjetër shkathësija e dorës, nëse e zhvillojmë ashtu si duhet, formon një kapital për jetën e ardhëshme të fëmis.

Pra nga sa thamë munt ta përmbledhim kështu qëllimin që duhet të realizojë shkolla fillore: **Zhvillim harmonik i fëmis.** Ky parim i Fillosofit të math Grek, Platonit, është i lashtë, por do të bëhet i ri në qoftë se e realizon shkolla fillore.

Kavaje më 11 Mars 1936

Niko Gjini ' 31.

Mësimi i vetmuar është vdekja e shpirtit.

DIESTERWEG

Metoda globale.

Të gjithë nxënësit, kur vijjnë për të parën herë në shkollë, blejnë nga një abetare, e çelin dhe të gjithë e dijnë se në faqen e parë ka i-ja e pra fillojnë e këndojnë : i, i, i, mbasandaj : u, u, u, í, u, etj. Po kjo gjá ndodh vit për vit. Kështu të vegjëlit nxânë pak nga pak **iu, ui, mi-ni** etj., d. m. th. se shkojnë prej germës në rrokjet, në fjalët, në fjalit e periodhat, prej të thjeshtës në të përbâmen, prej pjesës në të tanën. Kjo metodë, e cila quhet fonetike, synthetike etj., përdoret ungji jo vetëm në vendin t' onë, por edhe në shumë shtete të qytetnuem (pjesërisht).

Të metat e kësaj metode janë : Ndjek një udhë të panatyreshme, tue shkue prej pjesës në të tanën e prej abstraktit në konkretin. Nuk i le shesh të lirë fuqivet të vetvetishme të fëmis të zhvillohen natyrisht, por i kufizon e i ndrydh me ânë të disa shenjave, që për fëmin nuk kanë ndonji kuptim. Siell mërzi e monotoni dhe ndihmon rutinën. Mâ në fund kërkon një shpenzim të mjaftë energjish, në vend që këto energji të shpenzoheshin në një punë mâ të dobishme.

Tuj marrë para sysh këto të meta, pedagogët e ri janë mundue dhe kanë gjetë një metodë tjetër mâ të përshtatëshme, mâ të lehtë, mâ të natyrshëme e mâ dobípruëse për fëmin. Kjo është metoda **globale** (tănësore), e cila në të gjithë botën po përhapet me një shpejtësi të madhe. Parimi i kësaj metode, është ky : **“ Me shkue prej të tanës në pjesët, prej të përbâmes në të thjeshtën „**. Kjo, thonë mprojtësit e kësaj metode është udha e natyrëshme dhe e vërtetë, që ndjek shpirti i fëmis në përvehtësimin e njohnivet qysh prej të lemit. E na pse t' a ndërrojmë këtë udhë në punën e këndim-shkrimit në një tjetër krejt mjeshtërore (artificiale) ? Kur nxen fëmija emnin nana, nuk nxen mâ parë germën **n**, mbasandaj **a**, mâ vonë **na** e mâ në fund **na-na**. Jo, fëmija flet : nana, baba, daja etj., në fillimt të paplota, por gjithnji të tana e jo në pjesë. Kur shef një shtëpi, nuk veren mâ parë derën, mbasandaj shkallët, sallonin dhomat etj., pra nuk thotë : ja një derë, një dritare etj., por : ja një shtëpi. Shtëpija pra i paraqitet fëmis si një gjá e tănë dhe, mbas njëj kohe, i kupton ajo pjesët e së tănës. Po këte udhë pra duhet të ndjekin edhe edukatorët : Prindi duhet t' i tërheki verejtjen

fëmis mbi gjëna të tana e t' a stërvisi në të verejtunit e bukurivet tanësore të natyrës e të artit. Mësuesi duhet t' a fillojë të mësuemit e këndimit e të shkrimit me fjalë a fjali e prej atyneve të dali në rrokjet e geramat. Në këte mënyrë shkohet prej të lehtës në të vështirën, prej konkretit në abstraktin, kurse në metodën fonetike veprohet përkundrazi: shkohet prej të vështirave në të lehtat, prej abstraktit në konkretin. E me të vërtetë a nuk është një gjë abstrakte dhe e vështirë për fëmin një i ose u, iu, na etj.? Kurse fjalët: nënë, Agimi qeshi etj. kanë një kuptim për të dhe mësuesi mund t' i nxjerri drejtë për së drejti prej interesit nxënësve. E pra me të tilla fjalë duhet fillue këndimi e shkrimi e jo me i, u etj.

Asht provue se të filluemit me shkruë vija të drejta, të përkulme etj. nuk siell përfundime të mira. Fëmija qysh prej moshës 2-3 vjeç fillon me vizatue (shkarravina) e pra edhe shkrimi të fillohet në këte mënyrë (në formë vizatimi). Doemos në fillimt nxënësi do të shkruëj keq, por pak nga pak do t' a përmirësojë seicili simbas zhvillimit të 'tij Seicili mund të shkojë përpara sa të mundet dhe nuk është nevoja të presi shokët e 'tij për me kalue një faqe t' abetares, deri sa t' a bājë përmendsh e të mërzitet me 'to. Këndimi simbas metodës fonetike bëhet një mësim mjaft i mërzihtëm e monoton, mbassi shumë herë sillt e përsillet po rreth atyne fjalëve dhe nxënësit e nxënë këndimin si aratat e priftënvët. Ja një pjesë që nuk më harrohet kurrë: z, z, za-ga-ri, za-ga-ri hy-ni në pyll — e ka-pi gjar-pni za-ga-rin e gjo-rë . . . etj. etj. —

Ecunit që ndiqen në të mësuemit e këndimit e shkrimit simbas metodës globale nuk mund t' i shënojmë këtu, mbassi për t' i spiegue këto nuk mjafton një artikull ose dy, por duhen studjue libra. Vetëm mund të themi se në një mënyrë të përgjithëshme këndimi fillon me fjali të thjeshta a fjalë (a më mirë me emnin e çdo nxënësi) dhe shkrimi me të vizatuemit e këtyne fjalive a fjalëve tue shkue kështu prej të tånës në pjesën.

Tue trajtue mbi këte metodë, nuk mund të kalojmë pa përmendë emnin e pedagogut belg Decroly-it, i cili asht si me thënë baba i kësaj metode dhe ai që diji më ia përshtatë aqë bukur shpirtit të fëmis punën e këndimit e shkrimit (si edhe lëndët e tjera), në mënyrë që metoda e tij sot po përhapet në të gjithë botën.

Përfundimet e mira të kësaj metode i kanë provue edhe shumë pedagogë të tjerë, dhe në shumë shtete kjo ka marrë një formë zyrtare. Qysh prej shumë vjetësh kanë fillue provat e kësaj metode ndër fëmi të ndryshëm dhe prej shtetesh të ndryshëm. Tash tri vjet në Paris është hapë një fushatë e madhe ndërmjet t'edukatorëveve specialistë mbi këte metodë dhe më në fund, ka përfundue : **“ Këshillohet metoda globale rëndësija dhe vleftha pedagogjike e së cilës nuk mund të krahasohet me asnjë tjetër metodë ”.**

Në Svicër kjo metodë është tue u përgjithësue dita-ditës. Në të gjitha shkollat fillore të Gjenevës metoda globale është vù në zbatim dhe ajo fonetike quhet si një gjá e vjetërueme e pa vlerë. Po kjo gjendje është edhe në Bruksel. Edhe në Gjermani, Francë, Amerikë etj. metoda globale është vumë në zbatim me përfundime të mira.

Asht mirë pra që edhe ndër ne të provohet kjo metodë dhe në qoftë se ep përfundime të mira, të përgjithësohet. Mos të kujtojmë se do të humbim kohën kot me prova, pse nuk jemi na të parët qi do t' i bëjmë. Shumë të tjerë e kanë provue këte metodë para nesh dhe puna e jonë do të jetë më tepër me provue në se kjo i përshtatet shpirtit e gjuhës së Shqiptarit e në se po në ç' mënyrë duhet zbatue. Nuk duhet kallë pra si një gjá e provueme e pa u-kontrollue, por duhet provue e studjue mirë prej njerëzish të zot e kompetentë.

Ndokush mund të thotë : Po ç' na duhet neve kjo metodë e ré, kurse me anën e metodës fonetike ia mbrijmë qëllimit për bukuri e nxënësit nxënë me këndue e me shkruie shpejt ? — Së pari pse simbas metodës fonetike si mësuesi ashtu edhe nxënësi bijnë shpejt në rutinë. Mbasandaj pse ajo globale ka ato të mira që përmendëm më sipër. Kur kemi një udhë tjetër më të drejtë, më të sheshhtë e më të shkurtën, pse të shkojmë gjithnji në udhën e vjetër ? Apo pse kështu e kemi gjetë e kështu duhet t' a lëmë ? Gjithëseicili mundohet për përmirësim; në qoftë pra se kjo është një gjá më e mirë se ajo që kemi, nuk duhet t' a lëmë mbë një anë për hatër të rutinës.

S. Papparisto

Gjëra të vogla të njëj rëndësije të madhe. Qëndrimi i nxënësve gjatë mësimit me gojë.

Nuk duhet t'u ngjasim pedantëve të disiplinës, të quajturve mësues të rreptë (ndodhen një numur i math prej syresh, të cilët edhe kënaqen, kur u apim një emër të tillë) të cilët duan t'i ngurëzojnë fëmijët, duke shkuar dhe të famëshmen disiplinë gjermane. E kështu ata nuk kujtohen se po bëjnë një vepër në kundërshtim me rregullat edukative të ra, duke harruar edhe parimet më fillimtare të fisiologjis; gjendja trupore, edhe në hopet e verejtjes, e shtyn që të lëvizë.

Ne fëmijët nuk i duam as shërbëtorë as rebelat! I duam të disiplinuar thjeshtësisht, me një disiplinë të thjeshtë e të mirë, që lind e formohet prej dashurisë që kanë ndaj shkollës e ndaj mësuesit.

Në se fëmijët, mbassi të kenë qënë të gatitur, vihen me krahë të kryqëzuar me një dorë në mjekër, ose ndonjë ndër'ta ngrihet më këmbë, mësuesi nuk duhet të turbullohet, por të shkojë përpara duke qënë i sigurtë se gjithë sa spjeron ka për t'u kuptuar e ngulitur në mendje të nxënësve, në qoftë se ata do t'i kenë vë ngulitur syt e mendjes e të trupit tek mësuesi.

Qëndrimi i nxënësve gjatë mësimeve me gojë duhet të lihet i lirë; por, për nevojë diplinore e morale, duhet të rregullohet së paku në fillim të çdo mësimi. Duart e kryqëzuara nuk këshillohen, mbassi të mbajturit për një kohë të gjatë shtërngon krahnorin. Shumë mësues i mbajnë nxënësit me krahë mbrapa kurrizit; ky qëndrim është i vlefshëm për një kohë të shkurtër, mbassi i bën fëmijët që të mbajnë një drejtim të bukur të trupit. Po të bëhet i zakonshëm, bëhet i vështirë e i papërshtatur. Preferohet qëndrimi i qetësuar me duar mbi bankë, duke ju lënë një farë lirie gjat mësimit që t'a ndërrojnë qëndrimin, mbassi verejtja e fëmijës është m'e madhe po të lihet m'i lirë. Duhet të kujtojmë se peripatikët ndëgjonin mësuesit fillosofë duke shetitur me t'a. Qëndrimi i nxënësve duhet të jetë i lirë e çdo qëndrimi është i mirë, po qe se fëmija rri i qetë. Syri vëzhgon një në mësuesit duhet t'a ndreqnjë, kur sheh se nuk i përgjigjet rregullavet të hygenis. Ta detyrosh një fëmijë që të rrijë 20 a-

30 minuta në një qëndrim të caktuar është barbari.

Mjeti më i mirë për të përmbajtur disiplinën është fjala e puna e mësuesit. Kallzojuni një përrallë, këndojuni një novelë, bëjuni një spjegim interesant. Do të shihni nxënësit me sy të ngulur, me gojë të hapur e po thua të palëvizshëm.

Mësuesi ka paraqitur një çështje arithmetikë në dërrasë të zezë e i nxit nxënësit që ta zgjidhin. Fëmijët, për të treguar që kanë menduar, që kanë kuptuar, që dësherojnë të pyeten' ngrejnë një krah ose dhe të dy; dal nga dal ngrihen në majë të këmbëve që të mos mshifen prej shokut q'është përpara, i cili ka bërë edhe ay vetë po punën e këtij të mbrapmit; thërrasin, vërejnë e bëjnë shenja të ndryshme për t'i njoftuar zgjidhjen.

Do t'a quante një shrrëgullim një që nuk ka kuptim të dijës pedagogjike. Përkundrazi kjo është për t'u quajtur verejtje e plotë dhe e gjallë. Është e vërtetë që mund të kthehet në zhurmë. Nuk e shkakton që t'i ngjasë kjo një mësuesi, që di ta mbajë në grusht klasën, së cilës mjafton t'i hedhë një shëkim për ta bërë që të vihet në qetësi e në rregull. Kështu fëmija mësohet në lirinë personale, duke nderuar me vonë, në jetën e vërtetë, rregullat shoqërore.

Pra fëmija duhet të mbajë një qëndrim të lirë, të kënaqshëm, të natyrshëm e të pëlqyeshëm. Duhet zhdukur qëndrimet që i bëjnë të duken fëmijët si ushtarë të vegjël. Esthetika, militarizmi e njisija duhet të zhduken, kur flitet për qëndrimin e nxënësve gjat mësimeve me goje. Shpirti i shtrohet vërejtjes, kur trupi rri i qetë, cilido qoftë qëndrimi që ai merr: E fëmija është i qetë, kur nuk vuan trupi ose një pjesë e tij. Por një qëndrim i kënaqshëm për një fëmijë, është i pakënaqshëm për një tjetër, e kjo vjen për arsye fiziologjike e psikologjike të temperamentit e të natyrës së fëmijës. Ja pra: secili të marrë qëndrimin që i pëlqen më shumë, mjofton që të rrijë si rrinë njerëzit e edukuar e të qytetëruar.

Bajram Zotto

Arsimtarë! Për të mirën e Arsimit Kombëtar bëni të njohur mendimet t'Uaj, reth çështjeve të ndryshme pedagogjike, duke i dërguar për botim tek "Normalisti", që e marrin 1000 e ca mësues.

“Këndim’ i mirë, zoti mësonjës ,”

— Mirë-dita zotri!

Kthej kokën e shoh inspektorin e Arsimit, që më kishte hyrë në dhomën e mësimit papandehur.—

U-zverdha nga fytyra që më gjeti me një gazetë në dorë dhe ai m’u duk sikur u-bë . . . i zi pisë.—

— Më falni, zoti inspektor — i thash — që u këndoj nxënësve këtë artikull të kësaj gazete, që bën fjalë mbi mbytjen e dy nxënësve, që donin të shpëtonin njeri jetrin dhe gjenë vdekjen mizore që të dy në lumin e Gjirokastrës.—

— Gazeta në shkollë, zoti mësonjës dhe çdo gjë tjetër që nuk ka vulën e Minervës (Ministrit s’Arsimit) — m’u përgjegj ai — është e rrezikshme kur e këndon vetëm e për vehten e ’tij mësonjësi dhe është e dobishme e i jep gjallëri e jetë të rrojtur shkollës, kur u këndohet nxënësve duke u shtjelluar e paraqitur vëmendjes së ’tyre fakte e ngjarje, që nxisin ndjenjat.

— E kam për parim, zoti inspektor, që për këndim përdor çdo farë libër, gazetë e të përkohëshme, që ka lidhje me mësimin që zvilloj dhe që mund të bëhet koncentracioni plotësisht. Po me gjithë këtë, dhe tekstin e këndimit nuk e lë mbë nj’anë, kur ka ky këndime, që kanë lidhje me mësimin dhe i përshtaten këtij.— Orën e parë kishim mësim moral mbi themën. “Ta duam shokun si vehten,” dhe për të fituar nxënësit një intuitë të plotë e që t’u zgjoj dhëmshurin që duhet të kenë për shoj shoqin u këndoj për koncentracion, këtë orë që kemi këndim, këtë artikull që përshkruan një ngjarje të piklluar e të vërtetë.—

— Bën mirë, zoti mësonjës, që ua konkretison mësimin nxënësve me fakte të gjalla të krijuara prej fandazisë, kurse çdo ditë ndodhin ngjarjet të vërteta. Të lumtë që i mbledh e i ruan gazetatat e të përkohëshmet! Shiko—dhe ma dëftojti—në këtë numër të gazetës “Demokratia”, ka inaugurimin e statujës së Herojt kombëtar Çerçis Topullit, që u-ngre në Gjirokastër. Oh sa mirë! Në këtë numër tjetër të kësaj gazete bëhet fjalë mbi inaugurimin e varrit të ri të patriotit arsimdashës, Koto Hoxhi. Paska dhe të gjithë serin e të përkohëshmës “Vatra e Rinisë!”, Mirë, mirë; mblihd gjithënjë lëndë të njëmentë se do të të hyjë në punë, pse shkolla e rë, shkolla e jetës, i ka marrë parimet

e'saj nga jeta dhe s'pasqyron tjetër gjë veç jetën.-

— Kam digjuar—shtojti zoti inspektor—të thonë disa mësonjës se na mungojnë librat e shuma në gjuhën t'onë që ta zëvendësojnë tekstin e këndimit. Jo, zotrinj' nukë është dhe kaqë se na mungojnë librat për të zëvendësuar, sipas nevojës, librin e këndimit; po na mungojnë më tepër mësonjësit aktiv, që të kujdesen të gjejnë e të zgjedhin lëndën e duhur për mësimin e 'tyre. Nukë duhet të harrojmë parimin themelor pestalozzian se "natyrra s'do ndërmmjetës!," Kështu të themi dhe neve, se njëmendësija s'ka nevojë për ndërmmjetës, pse një mësonjës artist i vë nxënësit e 'tij në përpjekje me këtë, pa patur nevojë për shumë libra e biblioteka të pasura. Eshtë shumë e vërtetë, se në vëndin t'onë republika e librave është mikroskopike; por neve nukë duhet të presim sa të shtohet botimi i librave t'ona dhe pastaj të zbatojmë parimet e ra pedagogjike, që kërkon koha. Jo duhet me sa na është e mundur, t'i përshtatemi kohës dhe përparimeve që bën këjo, në lëmë të didaktikës, me atë të paktën brum që kemi në gjuhën t'onë. Pra—dhe më ra në krah-tjetër herë mos u prish nga fytyra, kur të të gjejë t'u këndosh nxënësve ndonjë libër ose gazetë a të përkohëshme, që ka të bëjë me mësimin e ditës —

Këndim'i mirë, pra zoti mësonjës dhe lamtumirë.—

— Ju falemi-nderit zoti inspektor Udh'e mbarël.

V. Nasto.

Provë mësimi

e dhanun për stazh në klasën e IV.

Landa. — Punë-dore me letër.

Thema. — Pamja e maleve të anës lindore t' Elbasanit.

Zhvillim

Ky mësim lidhet me mësimin e gjeografis s'anës lindore t' Elbasanit, që është bā disa ditë ma parë.

U zgjohet interesi nxën. duke folur disa gjāna t'anës J. që u-mësue sot në gjeografi e prej kësaj ane po të hecim duke ndjekur krahun e djathtë t'onin harrijmë në anën L; për këtë anë ju keni folun disa ditë përpara veç kësaj edhe e keni vizatue. Pra kush do më tregojë muë disa male të kësaj ane? Nx. tregojnë

disa emra malesh. Këtu nxiten nxan. t' i kallzojnë me rradhë tue fillue prej mâ t' afërmeve ke të largtat. Si të jenë përmënd të gjitha malet kodrat, (K. Godoleshit, K. e Mansit, M. i Vashës, K. e Krastës, M. i Sopotit e M. e Mokrës) atëhere përfillet prej nxën. vendi ku gjënden, forma e veshja e 'tyre si edhe krahasimi i 'tyre nga lartësija. Në këtë kohë, tue i përfolë nxan. mësuesi bân edhe një skicë në drasën e zezë, kështu ia kujtohen edhe mâ mirë nxân. Ne tani do t' i bajmë punë-dore me letër, prandaj nxirni përjashta 1, 2, 3 veglat e punës së dorës (rradhojt letrat e ngjyrueme, gërshanat e vizoret)..

Me anën e pyetjeve të ndryshme të mësuesit nxirren prej nxân pjesët qi do të bâhen ma parë (fusha, përfillet edhe një herë forma e madhësija (këtu mësuesi i shtyn të bëjnë krahasime), zgjidhet ngjyra e 'saj e fillohet të pritët (jepet prej mës. masa me hamendje), një kohësisht me 'ta e pret edhe mësuesi duket i udhëhequr edhe ata në lartësit e ndryshme të se cilit mal. Si të jenë mbarue së premi mirë e bukur të gjitha pjesët, atëhere urdhrohen t' iprovojnë nëpër rradhojt e si të jenë goditun mirë urdhrohen t' ngjisin një nga një tue fillue ma parë prej të largave (qielli, fusha, malet, prej të largëve në të afërmit). Më së fundi, si t' i kenë mbarue të gjithë si edhe mës., bahet krahasimi i defterave, korrigjohen, po prej nxân. gabimet e zgjidhen ma të mirët.

Fane Skufi

Elbasn 2 XI 935

Provë mësimi

e dhanun për stazh në klasën e V.

Lânda: gjuhë

Thema: përemëni vetor

- a.) Nxiren prej nxënëve disa fjali, qi të kenë brënda përemnat vetorë, unë, ti, ai, na, ju, ata.
- b.) Të paraqiturit e përemënit vetor
- c.) Ushtrime mbi të ngulitunit

Zhvillim

Mbassi ve mësuesi klasën në qetësi fillon mësimin duke pyetur një nxënës: përse ke ardhur ti x këtu në shkollë? Nx. unë kam ardhur për të mësuem; po sikur të thotë ty shoku qi ke

pranë se pse kam ardhun këtu, ti qysh do t'i thuesh? Nx. ti ke ardhun për të mësue. M. po sikur t'u pyes për një nxënës që është atje në funt se përse ka ardhun, qysh do t'më përgjigjeshit ju? Nx. ai ka ardhun për të mësue. Çdo fjali që thohet prej nxënësve shkruhet në dërrasën e zezë. Në këtë mënyrë nxiren fjali edhe me përemnat e t'jerë na, ju, ata. Si të bëhet kjo punë u thot mësuesi nxënësve: mirpo këto fjale **unë, ti, ai, na, ju, ata**, vëndin e kujt kanë zanë? Nx. vëndin e emënit. M. po si i quejmë ne ato fjali, që i vemë për në vënt t'emënit? Nx. përemnën. Këtë fjale e thonë 3 4 nxënës. M. po, kur the ti x se **unë** kam ardhur për të mësue, për mua the ti a po për vehten t'ate? Nx. për veten t'ime. M. po kur i the shokut **ti** ke ardhun për të mësue për veten t'ate the a po për vehten e ti? Nx. për veten e 'ti. M. po kur the ti x **ai** ka ardhun për të mësue për veten t'ate the a po për veten e ati? Nx. për veten e ati: Kështu bëhet edhe për **na, ju, ata**. M. e pra kush do më thot mue prej jush se si do t'ju themi na këtyne përemnave, që tregojnë vetën t'onë? Si të nxiret prej nxënësve fjala-përemna vetorë—e thonë këtë 3-4 nxënës, mandej e shkruen edhe mësuesi në drrasën e zezë.

Si të bëhet kjo punë, dallon mësuesi edhe tri vetat e përemnit vetuer, **unë** për njëjës edhe **na** për shumës, **ti** edhe **ju, na** edhe **ata**. Më në funt fare si të kenë kuptue nxënësit mirë këto gjana, bëhen ushtrime të ndryshme me nxënësit për mbi të ngulitunit mirë të përemnit vetuer, të vetave edhe të numrit. Me këtë mënyrë vijohet deri sa mer funt ora.

Tabella

unë kam ardhun për të mësue
ti ke ardhun për të mësue
ai (ajo) ka ardhun për të mësue
na kemi ardhun për të mësue
ju keni ardhun për të mësue
ata (ato) kanë ardhun për të mësue

Përemna vetorë

	Njëjës	shumës
vet e I rë	unë	na
„ e II të	ti	ju
„ e III të	ai (ajo)	ata (ato).

Llaqi Kola

Gjurmata e kohës.

Kontrastet e Arësimit.

Për dhietë vjet rresht katundi X. ka pasur mësonjësin U. Ishte një burrë nj' a 40 vjeç, trup mezëtar, mustaqe verdhë, hundë gjatë, fytyrë-zbetë e i thatë. Si mbas të thënëve të 'tija kishte bërë një shkollë të madhe në gjuhë të huej dikur, kur ishte Shqipërija ende nënë sundim; por në realitet nuk kishte bërë më tepër se një shkollë fillore gjashtë klasëve.

Dhietë vjet mësonjës më një katund! Ishte bërë tamam si një bashkë-fshatar edhe kudo hynte e dilte pa të ndruajtur. Mbrenda këtyre dhietë vjetëve e kishin përvehtësuar edhe zakonet e vëndit, edhe malet, edhe gurrët!

Shkollën e kishte me një shtëpi përdhese të ngrehur pa as një plan: klasa ishte një dhomëzë e errët, me dy dritare si brimëza hambari, me një derë të ulët, si derë koteci, edhe me disa bango të bëra aqë keq, si mjerë ata nxënës, që rinin mbi 'to. Klasa tërë ditën rinte e mbytur nga pluhuri, nga të pështyrit e mësonjësit e të nxënësve edhe ndyrësira të tjera. As një rregull nuk shihnte në klasë: çdo gjë ishte vëndosur pa rregull posht e lart. Me gjithë këtë pa rregulli, qetësija në klasë mbahet fare mirë: përpara mësonjësit nxënësit dridheshin si purtekë. Dhe . . . pse jo? Mësonjësi rinte përpara nxënësve si xhelat turqie me një shufër të gjatë thane e zhunga-zhunga edhe sa herë pëshpëritnin a lëviznin pak nxënësit e shkretë shufra njëzet herë me radhë e me forcë përplasej mbi duart e 'tyre të njomë. Por kishte edhe më: për ndonjë gabim më të rëndë, veç shufrave, u vinte guriçka në gjunjët dhe i detyronte të rinin gjunjëzi mbi guriçkat një orë të tërë, ose i mbyllte në qelbësirën e katoit, ku nxënësit shastiseshin dhe bëheshin si anormalë nga errësira edhe nga ndyrësira e katoit.

Methodha e 'tij më e përsosur ishte të mësuarit përmëndësh. Kënaqej fort edhe vehten e quante për mësonjësin më të zotë, kur qëllonte ndonjë nxënës të thoshte mësimin fare përmëndësh, e shpejt e shpejt. Për arsyetime, për moral, për pyetje e për ushtrime të ndryshme nuk çante kokën fare. Por edhe rivistat, gazetata e librat i u rrente shumë.

Me fshatarët shkonte për bukuri. Tërë ditën e tërë natën shtrihej në kafen' e fshatit me pagurin e rakisë përpara. Letrat kanë qenë ngushëllonjëset e 'tij. I mbetej shumë merak, medje flinte edhe i zemruar, në qoftë se nuk kishte luajtur 20 herë ditën. Por jo vetëm kaqë: pagurin plot me raki e mirrte edhe në klasë: shpesh herë në orën e mësimit këthehej nga muri e, gjoja fshinte hundën, nxirte pagurin nga xhepi dhe hiqte dy-tri herë!

Ekonomikisht shkonte fare mirë: drekë e darkë i sillnin nxënësit me radhë; veç kësaj ditët e festave nxënësit i **dhuronin** vezë, gjalpë, djathë, mish pastarmaje etj etj. Në qoftë se i harronte ndonjë nxënës këto dhurata, atëhere ia kujtonte vetë. Në dasmë e në gosti ai ishte i pari. Edhe si fetar ishte besnik: Çdo ditë feste e çdo të djelë shkonte në kishë, medje shumë herë edhe psallte. Ungjillin e dinte po thujtse përmëndësh, bile shumë fjalë t' urta nga ungjilli ia kujtonte shpesh herë edhe kundërshtarit të lojës, që përpiqej t' a muntte si me dredhi! Agjërimit, kreshmë, e lutje për **Zotin** bënte sa herë që ishte nevojë.

Mësojësini fshatarët e mbanin në majë të gjuhës: për t' i frikësuar fëmijët, që bënëin ndonjë zhurmë në shtëpi, prindërit u kujtonin mësonjësin: përpara emërit të 'tij fëmijët — edhe ata që shkonin në shkollë edhe ata që nuk shkonin — nuk bënin as **gëk**. Rrugët e fshatit dukeshin si të shkreta pa fëmij, se të gjithë nga frika e mësonjësit fshiheshin nëpër vënde ku s'mund të shkonte ai. Dhe përfundimi i vitit? Një numër nxënësish të varur krye-këput nga fjala e librit e të disiplinuar nga shkopi i mësonjësit, pa pikë gjykimi, pa pikë pavarisije e vetveprimi. Me gjithë këtë, kur e inspektonte inspektori, grumbulloheshin kantundarët dhe i thoshnin:

— Shumë të kënaqur jemi nga z. mësonjës. Ju lutemi të mos na e ndroni! — dhe kështu u-ja dhietë vjetë shërbeu në katund. Dhietë vjet të tëra, por as një herë s' ishte kujtuar për errësirën e klasës, për derën si kotec edhe për . . . përparimet pedagogjike. Paguri me raki sundonte mendjen dhe shpirtin e 'tij.

St. Spasse,

60/2 19/15/16

Bujqësija ndër ne dhe roli i mësonjësit në mbarëvajtjen e 'saj.

Populli i ynë, si i ri q' është në vetësundim, ka mjaft të meta të trashëguara prej zgjedhaves të ndryshme, që kanë rënduar për shekuj me radhë. Një nga këto të meta, dhe ajo që ka më shumë rëndësi, është të lënë mbas dore të punimit të tokës. Bujqësija është mjeshtërija q' u ka ndihmuar më shumë popujvet në përparimin e tyre. Atje ku shihet se ka përparuar bujqësija, pa gabim munt ta quajmë atë popull të qytetëruar; atje do të gjejmë përparimin e gjithë industrive moderne, mbassi këto zhvillohen paralelisht me bujqësinë. Pra pasurimi dhe lumturija e një populli varet prej shfrytëzimit të mirë të tokës. Por, për fat të keq, ne e kemi lënë fare mbas dore këtë mjeshtëri, që të parët t' anë e suallnë për herë të parë në këto vise dhe u a mësuan të tjerëve. Përse vallë e kemi braktisur bujqësinë? Natyrisht, nga që jemi edhe shumë prapa qytetërimit. Zgjedha e huaj na kanë helmatisur, e sidomos zgjedha shekullore otomane është faktori i parë, që na ka bërë ta urrejme shatën. N' ato kohëra, prej idevet të kalbëta q' ishin rrënjosur, gjithkush kishte lakmi të fitonte rytbera në qeverri, dhe këto s' munt t' i fitonte pa treguar kapedanllëke, qoftë dhe për punë të këqija. Kështu që shumica e popullit ipesh pas armëve; grabitjet dhe vrasjet ishin të zakonëshme e njiheshin për punë fisnike. Ay që përpiqesh ta fitonte bukën me djersën e ballit shifesh me sy përbuzës dhe quhesh ... harbut!

Mirpo edhe sot, që thomi se kemi marrë rrugën e qytetërimit bujqësisë s' i kemi dhënë rëndësinë që duhet të ketë. Shumica e të rinjëvet t' anë, nga e cila varet shpresa e s' arthmes, për fat të zi, nuk e ka kuptuar edhe se populli i ynë nuk munt të ketë asnjë përparim në qoftë se nuk i vihet me shpirt punimit të tokës. Këta përparim e kuptojnë vetëm me veshjet luksoze, me kërcimet moderne, suarera e të tjera qejfë q' i bëjnë të dallojnë nga fshatari, të cilin e kanë për nder që ta përbuzin.. Shumë prej 'tyre kanë megalomaninë ta quajnë vehten si të paracaktuar për t' u bërë shkrimtarë; shkruajnë, por shumica e këtyre shkrimeve s' janë veçse zhgarravitje në letër. Vaj! ngado-

që të shkosh nëpër Shqipëri do të shohish toka të gjëra të pa punuara. Të merr te qarët kur shkon nëpër Myzeqe, hambarin e Romës së vjetër, ku sheh të shumtën e kësaj fushe të mbaluar me zhuga.

Eshtë e vërtetë se tani së fundi qeverija kujdeset pakë a shumë për bujqësinë: sjell farë e fidane nga jashtë (por kjo s' është asgjë nga sa ç' duhet të bëjë ajo.) Megjith atë puna më më kryesorë është t' i shtijem fshatarit zell, dashuri për punët e bujqësisë. Rolin më kryesor në këtë punë duhet ta loznjë mësonjësi. Ky është gjithnjë në marrëdhënie me fshatarin, njeh mirë vuetjtjet e tij dhe plagët që ia shkaktojnë. Në qoftë pra se mësonjësi do të ketë vetë dëshirë për punimin e tokës, për mbarëvajtjen e bujqësisë, nuk do të jetë i tillë që të ruhet mos i bjerë nonjë copë baltë mbi këpucët edhe do të jipet me mish e me shpirt për t' i udhëhequr fshatarët në këtë punë. Sigurisht mundimi i 'tij do të japë fruta shumë të mira. Bujku i ynë s' mbjellë veçse grur e misër, po edhe nuk din në se ka farë të tjera që munt t' i japin një fitim më të mirë. Mësonjësi, duke njohur tokën se ç' farë t' jatër i përshtatet, duke dijtur se si mbillet e rritet ajo, do ta udhëheqë e do ta mësojë bujkun për ta çfrytëzuar tokën më mirë. Gjithashtu duhet ta mësojnë fshatarin se si ta plehërojë ta punojë më mirë tokën, në mënyrë që t' i japë frut më shumë. E dijmë se bujku i ynë rallë mbjell nonjë pemë n' arat e 'tij. Pemët japin fitim më të mirë dhe e hijeshojnë tokën e e bëjnë jetën më të këndëshme; zelli për bujqësinë rrënjohet më tepër me rritje pemësh. Prandaj mësonjësi, dyke njohur mirë tokën e klimën se ç'farë pemësh i përshtaten e dyke ditur mirë kultivimin e 'tyre, duhet ta udhërojë bujkun për t' i hypur dëshirë në rritjen e pemëve. Bleta dhe krymbi i mëndafshit, që japin aqë fitim me pakë mundim, në pakë vënde janë përhapur; pra mësonjësi duhet t' i mësojë fshatarët se si t' i rritin ato. Këto e shumë të tjera mësonjësi munt t' ua mësojë fshatarëve me anë konferencash dhe më tepër dyke i u dhënë vetë shëmbëll në praktikë.

Një pjesë e rolit të mësonjësit në këtë punë, dhe që ka më shumë rëndësi për të nesërmen, është që t' u shtjerë fëmijvet në zëmër ndjenjën e punës. Kësaj munt t' ia mbrijë me ndërtime e një kopështi të gjërë shkollor, ku nxënësit, të udhëhequr prej mësonjësit, të mbjellin gjith farë bimësh: leguminose,

të lashta, tekstilë, etj.; të mbjellim pemë të ndryshme q'i përshtaten klimës, lule të ndryshme, që shërbejnë për t'u futur më fort zell për këto punë. Të gjitha këto punë do të bëhen me sistem: do të caktohen zonat e mbjelljeve të ndryshme dhe, për sa të jetë e mundur, të caktohen copëza toke për një grumbull të vogël nxënësish ku ata vetë do të punojnë: do të mbjellin, do t'ujisin e do të ruajnë bimët; kështu do të ndjejnë më shumë gëzim për punën e 'tyre, se sa kur të jetë e pacaktuar. Një rol me rëndësi lot për këtë punë dhe mësimi intuitif në natyrë i mësimi të historisë së natyrës.

Mirëpo mësonjësi i ynë a e kryen kështu detyrën e 'tij? Për fat të keq, jo. Por faji nuk i rëndon vetëm atij. Ay s'din mirë se ç'plagë i duhen shëruar fshatarit, po dhe në qoftë se i din, nuk ka asnjë ide mbi punët e bujqësisë dhe kështu s'ka as qejf për këto punë. Shumica e mësonjësve t'anë mjaftohen me plotësimin e programit të çalë dhe kujtojnë se e kanë kryer detyrën e 'tyre. Faji, pra, rëndon më shumë në programet t'ona, sidomos n'atë të shkollës Normale, ku ky mësim bëhet pothuajse sa për formalitet në krahasim me nevojën t'one. Po të qe se ne do të ndiqshim program si mbas nevojave t'ona dhe dyke marrë parasysh rolin e mësonjësit në mbarëvajtjen e popullit, do ta kishim mësimin e bujqësisë në shkollën Normale në radhën e mësimet të para. Pra pranë kësaj shkolle, kugatuhet edukatori i popullit, do të kishim fermë të plotësuar, ku nxënësit do të shtiheshin të punojshin me zell tokën. Nga ana t'jetër nxënësit nuk ndëgjojnë asnjë konferencë për plagët e shoqërisë s'onë dhe për mënyrat e shërimit të 'tyre. Për deri sa nuk gatuhet mësonjësi siç duhet për këtë detyrë me shumë rëndësi, nuk munt të na japë puna e 'tij frutin që presim.

Sini '35.

Shoqëria njerëzore është një vazhdim i shkollës e të gjithë njerëzit, me të cilët jemi pak a shumë në marrëdhënie, na janë mësues

RAYNERI

Jean Piaget-i në Vienë.

Më 21 Kallinduer 1936 psikologu z. Piaget, profesor n' Universitetin e Gjenevës, dha një konferencë në sallat e shoqënis për zhvillimin kultural: "Kulturbrund" të Vienës.

Psikologu i Vienës Ch. Bühler ia paraqiti ndëgjuesvet kolegun e 'tij tue spieguë shkurt veprën psikologjike të Piaget-it e tue e krahasue këte me Lekën e Math, për nga formimi i shpejtë i karrierës dhe nga fama botnore që ka.

Thema e konferencës qe: "Zhvillimi i mendëris ke fëmija". Në një orë z. Piaget tregoi teorinë e 'tij se si fëmija qysh në moshën dy vjeç fillon me kalue prej ndijimesh pa lidhje e të vijueshme në një kuptim të botës, ku çdo send ka vleftën e 'tij, sikurse edhe fëmija vetë. Fëmija kalon kështu prej një kuptimi subjektiv, egocentrik ⁽¹⁾ në një kuptim objektiv. Tuj fillue me folë, tuj hymë në marrëdhanie me njerëz e idé, ay fillon me i kuptue këto e me i përvehtësue. E kupton botën në një mënyrë të ndryshme dhe jo si më parë, kur kujtonte, natyrisht pa pasë vetëdijë, se gjithëshka i shërben asaj. Në këte moshë fillon zhvillimi i mendëris, i cili zgjat një kohë të gjatë, deri në moshën e pjekmënis. Prej këndeje pak nga pak fëmija zbulon se ka edhe të tjerë në botë, që i ngjajnë asaj e mbërrin me bënë pyetje, të cilat e ndihmojnë që të shofi gabimin e sajë në kuptimin e botës. Kështu fëmija, që ka qenë i bindun se hâna e ndjek (vetëm atë), që e pret kur ay hynë në ndonji shtëpi etj. etj., zbulon një ditë se ajo ndjek edhe të tjerë. Ky zbulim e shtrëngon me e mohue egocentrizmin e 'tij në këtë pikë, sikurse ka ngjajtë edhe kur ay ka zbulue e ka vendosë në botë gojë e 'tij një ditë, kur luente tuj imitue ndonji që hapte gojë. Në këte mënyrë fëmija ka bënë një hap përpara. Asht e dijtun se ky ndryshim nuk ngjet në një mënyrë systematike, as të vetëdijëshme dhe se psikologu nuk mundet veç se me anë kërkimesh të gjata e të palodhëshme me i caktue këto stade. Më në fund konferencieri shfaq mendimin se nuk është i sigurtë që kjo stadë shduket krejtësisht ke i madhi. Njeriu, thotë ai, ka

¹⁾ Me termën "egocentrizëm", Piaget-i kupton stadën në të cilën fëmija nuk asht i zoti me dallue Unë-in e tij prej botës së përjashtëme e që kupton se gjithë bota sillet reth 'tij (fëmis) e vepron për 'të.

gjithmonë një dëshirë me e lidhë çdo gjë në vehten e 'tij . . .

Ky është shkurtimi i themës, që auktori trajtoi tuj e shoqënie me shumë shembuj të marrun nga goja e fëmijvet, që ai ka vëzhgje gjatë kërkimevet të 'tij të palodhëshme.

Vizita e z. Piaget nuk u-kufizue vetëm në këte konferencë. Të nesërmen Zotnija e tij u mbajti një tjetër konferencë nxënësvet t' Institutit psikologjik t' Universitetit të Vienës, ku foli në një mënyrë krejt teknike mbi çka ai ka punue më tepër ndër këto kohët e fundit e që formon lëndën e një vepre, që do të botohet së shpejti mbi " Lindjen e mendëris ke fëmija „

Më vonë z. Piaget u-prit prej Ministrit t' Arsimit e Kryeministrit t' Austris.

Në këte mënyrë z. Piaget pati rastin me vizitue Institutin psikologjik të Vienës e me pa për së afërmi metodat e tij, të cilat ndryshojnë shumë pak nga ato t' Institutit Rousseau të Gjenevës, të cilin ai ka nderin me drejtue.

S. Paparisto

Baranga e vogël e njëj patrioti

Më të rrallë vizitonj patriotin emath në barangën e vogël. Është një burrë shteti. Dikur ka pasur në dorë frerat enjë dikasteri Ka qenë ministër. Tashti i lodhur prej punës e i zënë prej pleqërisë ka dalë në pensjon e shijon kohën e fundit të jetës së 'tij. Ka një trup të lidhur e një shëndet të mirë; duket moshatar i njëj dyzetë vjeçari, sa do që ka rrotulluar shtatdhietë prëndvera. Është i qeshur; fytyra dhe syt e 'tij tregojnë kënaqsin, që vetëm ndërgjegja e vetvetes ua jep pa gabim njerzvet puntorë, njerzvet idealistë, njerzvet të pastër në shpirt e në zemër.

Të qeshurit e shoqëron zakonisht me fjalë të ëmbëla, që, sa do të ndryshme prej njëra tjetrës, prapë sillen rreth dy qëllimeve, rreth dy dëshirave: **Rreth foles së përbashkët, Shqipërisë, dhe rreth shtyllës së bashkimit kombëtar, Mbretit.**

Të tregon një histori të tërë, qysh nga zhon-turqit e deri në ditët t' ona, histori për të cilën çdo djalë i ri ka nevojë. Të rrëfen intuitisht therorit e disa patriotive të vdekur dhe të gjallë për lirim e ktij Atdheu e më në funt nga thellësija e shpirtit të jep një këshillë: " Punoni djem, se koha ju erth. Prijsin

e **kini**; Më mallgjejnë tepër fjalët e këtij, që unë me të drejtë e quaj patriot të math. Prandaj e dua at dhe e nderonj e e adhuronj sa një patriot.

Por më shumë, ca më shumë shtohet dashurija dhe adhurimi i im, kur këtë e gjënj të vetmuar në barangën e vogël të katundit të 'tij; n' atë më të cilën valët e jetës, mbassi e përflasën sa në një vënd aqë edhe në tjetrin (herë si nëpunës e herë si pensionistë) e prunë më në funt. E prunë atije ku vëllezrit dhe e gjithë familja, prej se u mungonte një ndërtesë e përshtatshme, i përgatisin një barangë të vogël dhe të keqe. Me këtë njekohshit me plotsimin e nevojës duan t' i japin të kuptonj se është e nevojshë ngritja e një ndërtese me shpenzimet e 'tij. Emerr vesh qëllimin e 'tyre dhe e pranon me ironi. Thërret muratorët e, në bazë të njëj plani, pajton shtëpit. Gëzim i familjes në të katër anët! Fillojnë punimet

Kur vjen koha përtë dhënë këstin e parë të të hollave, vllai i mërgimit porosit vëllezrit e tjerë të shesin disa bagëti, kur vjen i dyti porosit shitjen e njëj gjëje tjetër e kur vjen i treti porosit edhe të një gjëje tjetër. E gjithë familje që kujtonte se efendiu ka prurë poçe me napolona, u çudit dhe . . . ra nga degat. Prandaj filloi për te një thashë e themë jo vetëm në familje por edhe në fshat filloi një përbuzje !!

Prej së largu më vjen era e një detyre të pastër, nga ky shkak për kundrazi me thashë e themat shkonj atije dhe i bënj ndërrimet e duhura, që duhet t' i bëhen një patrioti të mirë. një ish nëpunsi me ndërgjegje; një njeriu që edhe rrogën s' e ka mbajtur kushedi për vesh, pa le ryshfet. i mallkuar ose grabitja e mër-zitur s' e ka parë kurrë derëm e 'tij. Kemi fakte: **Barangën e vogël**.

Mjerisht ne shqiptarët jemi dallkaukër dhe hipokrital! Derj sa një njeri ka pozitë ose pasuri, qoftë me karakter të mirë ose të keq, qoftë shpirtmirë ose parazit; qoftë me pallate ose me baranga; qoftë idealist ose materjalist, i këthejmë fytyrën; e, kur humbet pozitën e pasurinë, qoftë si të dojë, qoftë edhe Perëndija vet' i këthejmë kurrizin! Një shëmbullë të mirë e kam në patriotin e barangës së vogël. Por dale se kam edhe shëmbulla të tjera; kam tej në Juglindjen e Shqipëris Sali Butkën; më tu në

Tiranën e lulëzuar Lumo Skëndon; kam edhe shumë e shumë të tjerë. Të gjithë i ka mbuluar harresa e jonë, të gjithë i shohim nëpër qoshe të ndryshme, ku luftojnë me valët e jetës; të gjithëve u dimë emrat dhe punërat; por asnjërit si i bëjmë nderimet e merituar, asnjërit s' i japin të kuptonj se puna dhe e mira lënë prapa mirnjohës dhe adhuronjës. Kush prej nesh është bërë turist, kush dua të them, është nisur vetëm e vetëm për të vizituar ndo një herë Sali Butkën? Asnjëri, dhe më parë se të tjerët jam fajtor vet Bukurit mjeshtërore dhe natyrore të Korçës, të Shkodrës e të vëndeve të tjerë më kanë tërhequr sa e sa herë; por bukurit shpirtërore të patriotve s' më kanë tërhequr asnjë herë! Fatalitet ky më duket mua! Në daçim të krijojmë patriotër të rinj, duhet të nderojmë e të vizitojmë patriotët e vjetër.

Kaqë di unë.

Haki Ballshi

Novelë

Dashuni pa fryt!

Kaloi java. Mala s' kishte marrë letër. Më tha, qi për dy ditë, kam me të dërgue . . . , po thoshte me vehte një mbamje, kur shërbetori i tregtarit i pruni një kartolinë të mbyllun.

E kam nga Bruni, bërtiti e me një herë e hapi, e puthi tri herë dhe e përqafoi, tue mbetë në heshtje . . . Kujtoi se e ka përpara, kur këndoi fjalët: " . . . Mos u mërzit, se jam i yti! . . . " U-mallëngjye pak, por edhe u-rehatue, pse fjalët e mira e dashnore ia qetsuen shpirtin e ia ftofën pak zembrën, qi kësaj i digjesh për të. Nuk më harroi . . . , thoshte. Do të jem dhe unë besnik ke Ai e do të mbajë fjalën e dhanun! . . .

Kështu përshpëriste Mala, deri sa e muer gjumi me pamjen e qytetit, qi i kishte dërgue dashnori! Në të nesërmen iu-lut

**Shfrytëzo zotësitë e shpirtit dhe të trupit t' ënd,
në mënyrë që t' i bësh t' afta për të gjitha përfundimet,
që mund të ta japin.**

KANT

edhe kjo një fshatari, që shkonte në postë-telegrafinë e Komunes, për me impostue një letër për Brûnin. Gjithë zembrën e përvëlueme çfaqti në at shkrim dhe një lule nga ata të pyllit, që kishte qejf djali, e futi në zarfë !

S'kishin shkue katër a pesë ditë, kur vajza hyni në mendime ! Kaqë shpejt priste përgjigje nga Ai ! Mbas pesëmbëdhjetë ditësh i erdhi një letër, por kjo e helmoi ! Brûni kishte dhanë provën e bakalorea-s dhe po dilte jashtë, për me studjue për Veteriner !

"...! Ç' i duhet fakulteti këtij ?!.. Ka mjaft .. pasuni dhe bashkë me këtë t' imen, që jam e vetmja trashëgimtare, kemi me jetue mirë e kemi me qenë të lumtur në punën t' onë !..."

I këtij mendimi ishte vajza. Ishte e thjeshtë e e s'quet, prandaj mendonte se ky, si djali, mund t' udhëhiqesh më çdo farë mënyre !..

I shkroi për me i ndërrue mendjen, por më kot ! Brûni lajmoi nisjen dhe i njoftoi drejtimin e ri. Si pikë dielli që kjo letër për Malën !..

Sikurse pat mendue kjo, duel me të vërtetë. Djali, në muajt e parë, mbajti marrëveshje të rregulltë, të cilën e vijoi për tre vjet rresht. Në të katërtin, kur ky do të merrte laurën e do të këthehesh në vendin e vet, e rralloi dërgimin e letravet, po thue se po e linte fare ! Fatkeqja mbahesh ... kot !

Kaqë herë Zonja Polo i pat thënë për fejesë tue i kallzue bash djemsh e nga ata, që ishin të tillë me gëzue bukurinë e mendjen e kësaj vajze ! Por Mala, si një Orë Mali, me trup të gjatë, me flokë të verdhë e të lëshueme mbi shpatulla, s' pranonte veç atij, që i kishte dhanë fjalën !..

"...! Kallogjere ... do me mbetë ti, bijë ?!... ", i thoshte e ama, që s' ia dinte të mbështetën vajzës.

"...! Ah, dhe kjo nanë !.., përshpëriste Mala. Duhet të më lëshë rehat, se unë, veç Brûnit, s' pranoj asnjë t' jetër për burr !.."

— Mirë e kishte kjo me të vetën, por Brûni s' mendonte kështu ! —

Ky, në Shtator të vitit 193 ... dha gjithë lëndët e Veterinaris e erdhi në qytetin e 'tij, ku u emnue mjek kafshësh.

Titulli Doktor dhe 15 napolonat në muej, e kishin bërë të rëndë, dhe mendja nuk po i shkonte më për fshatin malsi e për Ate . . . , së cilës i kishte dhënë fjalën! . . . Tash s' përfillte njeri dhe s' donte me ditë për lajmet e letrat, qi i shkojshin nga e dashuna!

Me të dalun jashtë e me të marrun atë të shkretë Liçensë, e kishte ndërrue mendimin e përfëtyronte një jetë lluksi! Mala, thoshte, nuk di dânsë! . . . Ajo nuk di me pritë njerëz si . . . ! Ajo do opinga me veshë, kur të dalim me shetitë!

— Ja, se si shkonte kot mendimi i malsores për këtë! Ja, se si rrjdhshin dâmshëm lotët nga . . . shpirti i . . . besnikes!—

Shkoi viti qi Zotni Brûni ishte nëpunës! A thue, i dërgoi ndonji letër Asaj, qi kishte mbajtur kaq kohë me fjalë përkëdhelëse?! . . . A thue e kujtoi ndonji herë at shpirt, qi, çdo ditë, po fikesh si kandili pa voj?! . . .

As nëpër mend nuk i shkonte, pse Ai, ëdhe për pak ditë, do të fejojesh me një . . . Zonjushë të . . . modës, me një . . . Lëpietë Evrope, qi ia kishte krypë sytë me hipnotizimën e dhelpnës e me magnetizimën e kukuvajës! . . .

Me fjalët e një . . . femnës lajkatare, ky kishte prefë edhe dhambët për një prikë të majme e, me përkëdheljet hipokrite t' interesaxhinjvet, " Z. Doktorr — këtu, Z. Doktorr — aty . . . ishte bërë si . . . qeni, qi i harron eshtënat, kur bëhet lëngua! . . .

Musa E. Tafa

Lëvizje pedagogjike

Gjenevë. —

Më 19-II. 36 pedagogu gjerman Gehebe mbajti një konferencë në sallën e Institutit " Rousseau-u ", ku foli mbi shkollën e OdenWaldenit, që ai ka themeluar në këtë qytet e ku ka provue metodën e tij, e cila nuk është gjë tjetër veç se një zbatim i shkollës së punës në kuptimin e vërtetë të fjalës.

Zëmra shvillohet duke dashur, shpirti duke menduar, dora duke punuar.

PESTALOZZI

Metoda e Z. Cehebe i afrohet mjaft asaj të Lietz-it. Konferenca qe shoqnie prej nji filmi, ku pasqyrohesh në nji mënyrë të gjallë jeta, organizimi dhe puna e nxënësve të kësaj shkolle. Më 7 Mars 1936 psikologu Claparède, profesor n'Institutin Rousseau t'Universitetit të Gjenevës, dha nji konferencë në Strasburg; thema ishte "Mendërija," (inteligjenca), mbi të cilën ai ka bërë mjaft kërkime ndër këto kohët e fundit.

Gjermani —

Për t'u pranue nxënësi gjerman në shkollat e mesme, duhet të jetë i fortë fizikisht, mendërisht dhe moralisht. Në këto tri pika nxënësi do të provohet para se të hyj në shkollë. Ai që gjatë kohës shkollore tregon ndonji shenjë dobësie në pikat e sipërpërmenduna, përjashtohet nga shkolla.

Portogali—

Ministrija e Arsimit ndryshoi programin e shkollave normale dhe lëndët që do të mësohen janë: psikologjia, pedagogjia, higjienë e përgjithëshme e shkollore, pedagogji e përgjithëshme e eksperimentale, didaktikë, edukatë morale e qytetare, ligjë arsimore, punë dore edukative, modelim, vizatim. Mësueset e foshnjoreve do të ndjekin kurse të veçanta mbi psikologjinë e fëmijës, lojnat edukative, pedagogji e të të mësuesit të të vegjëlvet, pyerikulturë.

Spanjë. —

Më 6 deri më 12 shtatuer 1936 do të mbahet në Madrid Kongresi ndërkombëtar psikologjik, ku do të marrin pjesë e do të shfaqin pikëpamjet e tyre psikologët më të përmendun të botës

Javën e kalueme psikologu austriak Freund, që është si me thënë baba i psykanalizës, festoi tetëdhjetë-vjetorin e 'tij. Me gjithë moshën e madhe që ka, dijetari plak vijon gjithnjë vëzhgime e kërkime të reja.—

Në fillim të Marsit vdiq pranë Moskës Profesori Pavlov, anëtar në të gjitha akademit e shkencave n'Evropë.

Edukatorëvet.

Ju që më dhatë mësimin për dritë;
U-munduat, derthtë trut e kokës!
Juve, ju sjell ndër mënt e mija për ditë,
Dhe ju çmonj në rruzullimin e botës!

Ju kini zënë vëndin më të parë,
Brënda në thellësin e zemrës s'ime;
Atje gjithëmonë, jini të pandarë,
Dhe për ju janë shtypur plot kujtime!...

Jeta, gëzimi, edhe lumtërija;
Që vështronj gjithënjë si me kurorë,
Edhe të gjitha mirësit e mija;
I kam peshqesh nga ju; Edukatorë!

Ju nuk më latë të ronj në skëterë;
Në mjerime, në vajtje dhe në zil
Të dashur Edukatorë per herë;
Ju falem nderit; më bëtë njeri!

Jeta më qesh si kopsht 'i lulëzuar,
Ku ecënj, ç'lodhem, nisem përsëri,
Dhe me mësimë si thesar 'i ç'muar;
Ronj jetën me shumë kënaqësi!!!

Ju më msuat mësimin që pajis;
Më shumë se çdo gjë mbi këtë dhë!
Çdo frytj'e jetës që më dugulis,
Kjo më çik, ndjenj dhe di se si të shpreh!

O thesarët e shtrenjtë të mësimit,
Të moralit, të së mirës kudo;
Merni sot kurorat e lavdërimit,
Dhe gzioni hirin t'uaj tok me 'to!!!

Shkurt 1936.

Ramo Salih Frashëri.

Lajmet e shkollës

Më 15 të këtij muaji, në fushën sportive t'Elbasanit, u-bë "revanche-i," i ndeshjevet të shvilluara në Tiranë midis shkollës s'onë dhe Institutit Teknik. Koha e keqe me shi të shumtë nuk i la sportistët e të dy anëvet të tregojnë zotësin e vërtetë të tyre. Me gjithë atë, ndeshjet u bënë. Në fillim u shvillua loja e voley-ball-it e cila përfundoi në fitim të shkollës s'onë. Passi mbaroi voley-ball-i, u ndeshën skuadrat e foot-ball-it. Balta e tepërtë i humbi lojës çdo bukuri. Në këtë fitoi skuadra e Institutit Teknik 4 me 2. Armonia e plotë që mbretëroi në shvillimin e ndeshjeve, na gëzon tepër se provon që lojtarët t'anë, me kalimin e kohës, venë duke kuptuar qëllimin e lartë të sportit.

— Sekretaria e shkollës s'onë u-nda në zyrë më vehte. Z. Injac Ndoja, graduat i Gjimnazit Shtetnor të Shkodrës, është emëruar si sekretar nga Ministria e Arsimit dhe ka filluar detyrën me kohë.

— Pas djegëjes fort dëm prurëse të Drejtorisë, që ngjau vietin e kaluar, rreziku i zjarrit na erdhi prap edhe një herë. Më 21 të këtij muaji, ditën e shtunë paradreke, mori zjarr gjellëtorja. Ndërsa na ishim në shkollë, duke bërë mësim, lajmi i djegëjes po përhapesh. Masat e shpejta të Gjendarmëris Qytetëse, dhe ndihma e përnjë herëshme e një grupi ushtarësh, q'u-gjendën aty afër, mundën ta shuajnë zjarrin brenda një kohe të shkurtër. Me këtë rast na u detyruam të hamë "ne natyrë," për disa ditë.

— Këto ditë urdhëroi këtu profesor i ri i vizatimit Z. Dhimitër Çani. Zotnia e 'tij u transferua nga Gjimnazi i Shtetit të Shkodrës në shkollën t'onë.

— Klasa e pestë e shkollës s'onë është duke përgatitur dramën e re "Skënderbeu," të Z. Etëhem Haxhiademi, për ta çfaqun, me rastin e të kremteve të Pashkës, në cineman e këtij qyteti. Të ardhurat e kësaj çfaqje do të përdoren për pasurimin e Arkës së shoqëris "Naim Frashëri," që vetë klasa e lartëpërmendur ka krijuar në gjirin e 'saj.

— Posta e jonë : —

Përfaqësuësvet :

Disa nga ju nuk na kanë kthyer përgjigje mbi punën e "Normalistit", në krahinat ku gjenden. Përse kjo pakujdesi? Ju lutemi mos na harroni. "Presim letër me hollësira dhe nga ata "të pakët", që deri më sot nuk na kanë shkruar.

Bashkëpuntorvet :

Ju lutemi na dërgoni dhe prova mësimi të mira dhe të përshtatura kohës, mbassi klasa e fundit nuk jep sivjet në Ushtrimore.

Nga mungesa e vëndit përgjigjet e atyre që na kanë dërguar shkrime për botim i lamë për numërin tjetër.